

OMBRES ALLARGADES

Vicenç Ambrós Bessa

A poc a poc, sobreposant-se a la pesantor de les parpelles, va descloure els ulls. Feia estona que s'havia desvetllat, però volia allargar la placidesa d'aquell moment de repòs. No tenia pressa. Se sentia tan relaxada que fins i tot es notava ingràvida. Des de la còmoda que tenia al davant, una mirada fresca, radiant i desimbolta la fitava amb picardia. La Marina amb prou feines es reconeixia en aquella instantània. La imatge s'havia pres feia més de setanta-cinc anys, abans de maridar-se amb el Jordi. En veure l'efígie despreocupada i jove de la noia que havia estat, en contrast amb la cara reflectida al mirall de la part superior del mateix moble, una lleugera esgarrifança se li va ramificar per tot el cos.

Moltes persones haurien penjat la fotografia en algun racó poc visible, o l'haurien entaforada a l'interior d'un calaix ple d'antigalles. Al capdavant, a ningú no li agrada comparar imatges i percebre la llosa de l'envelliment en carn pròpia. El temps havia passat, tanmateix, i de quina manera! Semblava que la pau dels últims anys hauria apaivagat els focs abrusadors d'una època convulsa. Mes no, les brases d'aquells incendis persistien sota una lleugera capa de cendra. Els anys entelaven el passat, fins i tot el deformaven, però no l'enterraven. Al cap i a la fi, el record no és altra cosa que una recreació, parcial i distorsionada, de les experiències viscudes.

La Marina va sospirar. Els porticons del finestrals deixaven passar la llum esplèndida d'aquella sufocant tarda de juliol. Esperava una visita, no sabia ben bé de qui, però aviat algú preguntaria per ella. És clar que, fos qui fos, s'ho prendria amb calma. No devia ser habitual rebre aquella mena d'escrits. En tot cas, la missiva ja deuria haver arribat. El missatger, un xicot abrinat i molt

decidit, li havia assegurat que lliuraria el sobre abans del migdia. Després d'aquell gest, tot dependria de qui llegís la nota.

No se sentia exultant –l'edat pesava massa per assaborir un gaudi tan meravellós–, però sí satisfeta. Era un magnífic diumenge de juliol, precisament d'aquella època de l'any que tant li agradava: el període que hi ha entre sant Joan i sant Jaume. Capbussades del jovent, pícnic, excursions, revetlles, fires d'estiu, festes majors, vinyes fruitant, sopars a l'eixida i càlides postes de sol. Des del seu punt de vista, aquella etapa era la més escaient per a les trobades familiars, incloent-hi les celebracions d'alta volada, com ara la del casament del Pau.

El xicot era l'unigènit de l'Ignasi, el més gran dels fills de la Marina i l'únic que s'havia quedat a viure a la casa pairal. Els altres tres germans de l'Ignasi s'havien establert lluny de la Conca, però la Marina, sempre atenta i bona matriarca, no els havia deixat de petja. Tenia motius per creure que, cadascú a la seva manera, tots vivien en una parcel·la de felicitat i saludable estabilitat.

La Núria, per exemple, era una coneguda cardiòloga i mare modèlica de dues nenes precioses. Llàstima que el seu matrimoni amb l'Alberto hagués fet aigües tan aviat. Ara, tanmateix, se la veia molt serena i animada. Segur que tenia algun pretendent, encara que acabés defugint els lligams emocionals. L'Ernest, en canvi, mai no s'havia plantejat tenir fills. Això sí: havia fet bé de seguir els consells del pare. Almenys ara, amb la seva pròpia empresa, ja no era un simple camioner a jornal, com la majoria dels seus amics. Ell i l'Ester seguien exhibint una sincera, assossegada i envejable bona sintonia, com quan es van casar. El Roger, el més petit i emprenedor, era el fill que més l'havia fet patir, i amb diferència. Idealista sense paliatius, intel·ligent i perseverant, havia recorregut una bona part de la Banya d'Àfrica per ajudar a persones sense recursos. Fins i tot havia fundat una ONG per apadrinar projectes socials en alguns d'aquests països. La sort va voler que, en materialitzar la iniciativa,

conegués algú tan especial i adorable com l'Elena, amb qui van adoptar les dues germanetes etiòps boniques com un sol.

L'Ignasi, sens dubte, era el més planer i discret de la fillada. Mai no s'havia queixat per res. Gaudia amb la viticultura igual que un pagès dels de tota la vida. Esporgava i empeltava els ceps com un artista abocat a la creació, repassava els camps amb els arpiots o la fanga després de passar-hi l'arada a consciència, ensofrava les mates quan començaven a brotar, les esbrollava amb meticulositat perquè no s'ensalvatgissin i la llum arribés al raïm, les ensulfatava en la mesura justa per prevenir les plagues, les herbejava amb la traça de qui sabia com resseguir les arrels sense danyar-les, vetllava perquè els sarments s'agafessin bé a l'emparat i organitzava la verema amb un ordre escrupolós, començant pels camps més secaners i acabant per les feixes del turó que s'alçava rere la masia. El Pau, laboriós i aplicat de mena, li seguia els passos. Malgrat algunes desavinences quotidianes, ambdós –pare i fill– formaven un bon tàndem per expandir les caves i projectar-les cap al futur.

Tant l'Ignasi com el Pau eren persones arrelades a la finca, curoses amb la natura i compromeses amb l'heretat. No era estrany, doncs, que tots dos haguessin buscat una companya de vida ben a prop de casa. L'un, a Sarral; l'altre, a Barberà de la Conca.

La Marina rememorava amb quina il·lusió va rebre la xicota del seu net. Se'n va alegrar tant o més que quan va saber que l'Ignasi festejava amb la Carme, la filla d'uns pagesos honrats i treballadors que s'havien deixat la pell perquè la noia tingués una bona formació. La Jordina, la parella del Pau, també era una noia agradable, i se la veia igual de complidora que la Carme, però més expeditiva i dinàmica. Li agradava la feina que feia –treballava com a gestora administrativa–, tenia aficions artístiques i presumia d'un gran ventall d'amistats. El casament havia estat una excel·lent mostra de la seva notorietat

pública; més de cent cinquanta persones havien acompanyat la jove parella, i la majoria venien de part de la núvia.

Quina festa, aquell casori! Un amic del Pau, regidor a Montblanc, havia formalitzat l'enllaç. El punt de partida s'havia fixat a les sis de la tarda, quan el sol començava a declinar i el verd de les vinyes es notava més intens i vellutat. Després, s'havien ofert els beures, l'aperitiu, el sopar, la música i la gresca. La xerinola s'ha allargat fins ben entrada la matinada. És clar que la Marina, a quarts d'una de la nit, s'havia acomiadat dels nuvis i havia fet cap a casa. Amb quaranta-set anys a cada cama, com solia dir, ja no es veia capaç de seguir el ritme de la música, ni tan sols de la melòdica. Això sense tenir en compte que no havia tingut ocasió de practicar gaire el ball, amb el seu difunt marit. El Jordi havia estat un home poc propens –per no dir molt reticent– als actes socials. «Tribulacions», en deia ell, per contrarestar l'entusiasme amb què se'ls prenia l'esposa. En fi, devia ser veritat allò que la Carme repetia sovint: comptat i debatut, els contrastos de la vida són la vida mateixa.

La celebració, doncs, havia estat un èxit esplendorós, i ella l'hauria gaudit a pler. Llàstima, però, d'aquella conversa estranya just després de paladejar el pastís. De fet, el neguit que la consumia havia començat una estona abans, en clavar-se-li a la retina la mirada d'aquella dona menuda i empolainada com un paó. La seva fesomia li resultava familiar. Cara quadrada, celles rectes, pòmuls prominents, llavis prims i nas estret. No la situava ni en l'espai ni en el temps, però tenia la sensació d'haver vist aquelles faccions en algun moment del passat. Va poder lligar caps unes hores més tard, després de parlar amb ella.

La Jordina, que es desvivava per posar en contacte la seva família amb la del Pau, va presentar les dues dones. «Tieta Lali, aquesta és l'àvia del Pau. Oi que fa goig? És incombustible; sembla la reina d'Anglaterra!». La Marina va estrafer un somriure condescendent, per bé que la tia àvia de la núvia no se la

veia gaire predisposada a correspondre amb simpatia. «Em penso que ens coneixem», va dir la Lali, mentre la Jordina ja cuitava cap a la taula del costat. «Ah sí? –va reaccionar la Marina–. Vaja, quina sorpresa. Segui, si us plau, aquí, si vol, i parlarem una mica. En aquest racó no ens molestarà ningú, i encara menys amb aquesta disbauxa. Digui, Lali, digui; soc tot orelles».

Uns minuts més tard, la curiositat es va anar convertint en una bassa d'aigua tèrbola on s'hi reflectien imatges llunyanes i espectrals. Van intercanviar quatre mots, alguns noms i una data més o menys concreta: l'estiu del quaranta-dos. «Era una nena, jo –va dir la Lali–, però aquell misteri ens va corsecar l'ànima. Encara veig l'àvia amb el rosari a la mà, l'avi llegint les cartes de l'exèrcit i la cara del soldat que va portar el missatge. Durant uns quants mesos, vam creure que hi hauria hagut algun error burocràtic, però una veu interior em deia que tot era possible. Son tants, els morts, i tantes, les històries colgades amb ells... Però quan l'he vista, senyora, he recordat unes escenes que els meus ulls, aleshores innocents, van veure de ben a prop. Aquesta piga al costat de l'orella, senyora, és inconfusible. I els ulls verds, i aquest remolí a la temple dreta... Quan m'han dit el seu nom, Marina, tots els dubtes s'han esvaït. Vostè, benvolguda senyora, va ser el gran amor de l'oncle Armand. Se'n recorda, d'ell?»

Que si el recordava? Que si ella, Marina Bragulat i Planes, mestressa de casa Terrades, tenia present l'Armand Ferrer Comas, oficial de l'exèrcit i fill d'una de les famílies més ben situades en aquells difícils temps de la postguerra? Amb quin ciri trencat li sortia, la dona que romania asseguda al seu davant? I per què, amb tan poques paraules, li havia remogut tot aquell passat turbulent? L'Armand, sí... Quin estiu, aquell. Clar que sí, que el recordava. I també distingia, encara que una mica borrosa, la figura petita i fràgil de la nena, la neboda de l'Armand... Ella, la petita Eulàlia... la Lali.

L'havia vista, sovint acompanyada d'altres escolars, en algunes festes del poble. Se'n feien moltes, aleshores, totes concebudes de la mateixa manera. De fet, el programa era immutable: enaltiment de la victòria nacional, santa missa, processó, sardanes, ball, alguna peça de teatre i poca cosa més. Encara faltaven uns quants anys perquè arribés el cinema, la gran revolució d'aquella dècada.

L'estiu del quaranta-dos. Deuria tenir nou o deu anys, la tia àvia de la Jordina. Quin trasbals, aquells mesos! Els pares de la Marina, que acabava de complir els divuit, eren pagesos i poc hi entenien, ells, de lluites o d'ideals. No eren sinó pobres fangadors que maldaven per sobreviure amb tres o quatre feixes i dos caps de bestiar. El germà gran, tanmateix, els havia sortit republicà, i mai no va tornar de la guerra. El petit es va fer capellà i ella, l'única noia de la colla, es va convertir en el gran horitzó d'aquell insignificant matrimoni de camperols. Només ella els podria donar nets.

Amb la joventut a flor de pell, el cor de la Marina batejava per un noi poc més gran que ella, el Narcís. Era un xicot espavilat que treballava en una botiga de queviures de l'Espluga de Francolí. Era ben plantat i simpàtic, però també sensible. De fet, tothom el considerava una mica sorrut, però aquell temperament era una simple aparença per combatre les males llengües. De totes maneres, quan veia a venir la Marina es transformava de cop i volta. Els seus pares havien militat al bàndol perdedor, però ell, que també hi simpatitzava, havia preferit mantenir-se en un discret segon terme. Complia els mandats que rebia, però es feia el desentès quan les autoritats li demanaven informació delicada. El seu somni era regentar un negoci propi, associar-se al celler cooperatiu i fer vi, però sabia que no fora capaç d'aconseguir-ho sense el consentiment dels comandaments locals.

El primer contacte del Narcís amb la Marina va ser durant la festa de la verema del quaranta-u. La Marina evocava la màgia d'una relació distant, casta

i pura. Ella l'idolatrava, i estava convençuda que era un treballador noble i vigorós. Ell semblava correspondre-li, però se'l veia insegur, temorenc de fer cap pas en fals que pogués alterar la pau d'una rutina plàcida i d'uns objectius ben definits. La Marina no sabia si els seus pares s'haurien adonat del flirteig. Ben mirat, això no la inquietava, ja que estava segura que rebrien el Narcís amb els braços oberts. Al capdavall, el noi treballava en una botiga de queviures, i això era vist com un valor segur en una època de penúries cròniques. Però heus aquí que, d'imprevist, van aparèixer dos candidats més.

L'Armand va clissar la Marina quan la noia sortia del taller de costura. Ella, per contra, ni se'n va adonar. De fet, odiava els uniformes militars, i els esquivava tant com podia. Associava la indumentària bèl·lica amb la mort del seu germà. El cas és que, de bones a primeres, ell se'n va encapritxar. La veia com una nina de porcellana, esvelta, eixerida i encisadora, amb una cintura prima i uns pits ufanosos, ben tornejats. Els cabells, fins i castanys, li amorosien un rostre angelical, i la piga de la galta completava un aire de coqueteria irresistible. Ell no tenia més virtut que l'expectativa dels galons militars, encara poc rellevants, però no era un home avesat a rebre negatives per resposta.

Aquell estiu, el del quaranta-dos, l'Armand gaudia d'uns dies de permís abans de desplaçar-se a Alemanya. S'havia allistat com a voluntari de la *División Azul* amb l'esperança d'ésser recompensat amb un ascens quan tornés de les hostilitats. Això hauria pogut impressionar a moltes noies, però no pas aleshores, quan les ferides de la guerra encara supuraven en una vall de fòbia, misèria, recel i dolor. Als pobles, on tothom es coneixia, s'havien gestat revenges i traïcions, i no era gens fàcil subsistir. La majoria de la gent vivia a redós d'un gran silenci, la densa boira d'una tensió latent que perduraria durant molts decennis.

En qualsevol cas, la Marina mai no hauria advertit la presència de l'Armand si ell no hagués fet el primer pas. Aparentment, ell només la volia ajudar a sortir d'un atzucac. La jove filla dels Bragulat portava un cistell ple d'ous a la fonda del poble. Era un xafogós dia de mitjan juny, quan les gallines es desponien amb la calor i els ous anaven més cars. La noia es va entrebancar a l'últim graó d'una escalinata que portava a la plaça. Amb la caiguda, es va malmetre la major part del gènere. El soldat, vestit de paisà, la va veure ajupida a terra i planyent-se de la pèrdua. Li va allargar els braços perquè es posés dempeus i li va oferir dos rals, tot el que portava a sobre, per compensar el perjudici. Ella, afalagada i sorpresa, li va oferir un somriure jovial. L'Armand, il·lusionat i envanit, la va convidar a prendre alguna cosa, però ella va declinar l'ofertament. L'home, tenaç i obcecat, va insistir. Llavors, la Marina es va adonar de qui era i va deduir que l'Armand, un militar avesat a les adversitats més extremes, no es donaria per vençut fàcilment. Amb l'únic objectiu de sortir del pas, la noia va acceptar la proposició que li feia l'oficial de veure's per Sant Joan.

El que cap dels dos no sospitava era que una tercera persona, un altre soldat del mateix batalló que l'Armand, havia presenciada l'escena. Era el Jordi, un dels fills de casa Mallart. No es podia treure del cap la mirada lluminosa de la Marina, a qui feia molt de temps que no veia. Va sentir un calfred en imaginar-se que el seu company d'armes la podria voler festejar. Ella encara era una nena, mentre que ell ja rondava els trenta-cinc. I no era cap sant, a més a més. D'ell en deien que, durant la guerra, s'havia distingit pel seu tarannà expeditiu i fred. Segons algunes veus, no dubtava gens a l'hora d'integrar-se en escamots d'afusellament, i una part del poble el considerava un perillós delator. El Jordi va tenir clar que la noia no mereixia un home com aquell.

Decidit a evitar que les coses s'enredessin més del compte, va contactar amb una amiga de la Marina. Ambdues noies coincidien al taller de costura, i

allà l'una va confiar a l'altra l'advertència del Jordi. Probablement aquelles paraules no haurien estat necessàries, ja que la destinatària de l'avís només tenia ulls pel Narcís, el jove dependent d'una cèntrica botiga de queviures. En tot cas, ella es va voler protegir de l'Armand, ja que no el considerava aigua clara. Això sí, per no amoïnar els pares en cap moment, va preferir no revelar-los la situació. Tanmateix, davant del Narcís no va ser capaç de dissimular, i aquí va començar la seva terrible dissort.

El jove botiguer va anar a l'encontre de l'Armand i, amb la cara coberta, li va propinar una bona pallissa. Potser somiava que les garrotades farien que el soldat sortís del poble amb la cua entre les cames, però un testimoni el va seguir i, en haver-lo reconegut, el va delatar. Quan va saber la identitat del seu agressor, i sobretot quan després de descobrir que la causa de l'investida era la Marina, el soldat va fer mans i mànigues perquè les autoritats detinguessin el Narcís acusat de traïció i de connivència amb el comunisme.

La Marina, quan va tenir constància de l'empresonament, va recórrer a totes les instàncies possibles, però no va aconseguir ni tan sols parlar amb el noi. Per intercessió de la seva companya de costura, va contactar amb el Jordi, però ell tampoc no va poder fer res per revertir la situació. El reu fou traslladat a Barcelona, i la Marina, com a últim recurs, va acudir al local del *Movimiento* que s'havia instal·lat als baixos de l'Ajuntament. Allà s'hi va trobar l'Armand, que la va rebre amb un esbufec i un somriure burleta. Ella, que desconeixia el fet que el militar havia estat l'instigador de l'arrest, no comprenia aquell canvi d'actitud. Va suplicar que l'ajudés, que el Narcís era una bona persona i que no era deslleial al règim. Ell, amb una mansuetud ben calculada, li va proposar que parlessin del tema en un altre lloc, en una estança més reservada. Ella, malgrat la desconfiança que li transmetia aquell home, va acceptar les indicacions i fou conduïda a una pensió situada al centre del poble.

Hores més tard, la noia va saber que ja no era possible revertir la situació. Va ser el Jordi qui la va advertir del fet que la sort del Narcís no depenia de l'Armand, sinó d'instàncies superiors, i li va proposar d'implorar a càrrecs eclesiàstics que intervinguessin al seu favor. La va assistir tant com va poder, assessorant-la i proporcionant-li noms de persones influents, però el Narcís fou condemnat a la pena capital i afusellat abans d'acabar aquell truculent i abominable estiu del quaranta-dos.

«O sigui que l'Armand era el seu oncle, oi? –va recopilar la Marina, impàvida i pensativa—. Però digui'm, Lali; que se'n va fer, d'ell? No el vaig tornar a veure mai més». La Lali, arrufant les celles, va inclinar el tors endavant. Havent exhalat un profund sospir, va respondre: «em pensava que ho sabia... Bé, és igual. El cas és que ja no va tornar de la guerra. Va morir en un atac dels russos, al front polonès. Un oficial ens va portar la documentació que duia a sobre i una medalla que li havia concedit l'exèrcit alemany».

A la Marina li va venir a la memòria una frase que havia llegit en alguna novel·la. Deia així: els fantasmes del passat tenen ombres molt allargades. El Jordi, en canvi, sí que va tornar de la guerra. De fet, la Marina coneixia aquell final de la seva boca.

La Marina, doncs, es feia la despistada davant de la Lali, una perfecta desconeguda. El motiu d'aquella reacció era ben senzill: necessitava mantenir la distància amb uns fets que la concernien d'una manera directa i personal. Sort en va tenir, del Jordi! Potser amb el Narcís hauria viscut una felicitat diferent, més intensa o profunda, però el Jordi li havia proporcionat serenor, integritat i futur. Perquè aquella nit, just abans que el nou contingent de la *División Azul* partís cap al tercer Reich, la Marina va caure en un abisme letal i destructiu. Aleshores ell, el Jordi, el futur company de tota una vida, va entrar en acció i la va treure d'aquell pou sense fons.

El so del timbre va remoure l'aire silenciós de la saleta d'estar. «La visita», va murmurar la Marina. Mentre sentia com la nora, sorpresa, feia preguntes al nouvingut, la mestressa de casa Terrades es va posar dempeus i es va dirigir a l'escala que conduïa al rebedor. En veure-la, la Carme se la va mirar estranyada. Després d'un instant de silenci, li va explicar que un oficial dels Mossos preguntava per ella. «Sí, filla. L'esperava». La nonagenària va descendir per l'escala noble de la casa pairal de forma reposada, sense bastó, fent lliscar la mà dreta per la barana i oferint, amb un deix d'autosuficiència, un somriure plàcid i suau. S'havia engalanat amb un dels seus millors vestits, de color crema, i portava les sabates de mudar del casament, que hi anaven a joc.

L'agent es va presentar a l'anciana amb un aire desconcertat. «És possible que no compreguem la carta que ens ha fet arribar». «Al contrari! –va exclamar ella, enriolada, després de posar als peus al rebedor–. No hauríeu pas vingut, oi, si no l'haguéssiu entès?». L'home va voler protestar, però la Marina va fer un gest expeditiu amb la mà dreta mentre deia: «acompanyi'm, jove. I aquest altre agent. I tu també, Carme. Veniu tots. Ens passejarem per la vinya. Anirem a un lloc molt especial. Veniu, veniu. Pel camí, us explicaré una història».

El sol començava a decaure cap al nord-oest de les muntanyes de Prades. La terra, adusta i polsosa, semblava la d'aquella tòrrida tarda del quaranta-dos, quan l'Armand li va dir: «despulla't, deixa que et faci meva i ajudaré el teu amic». Esporuguida i acorralada, la Marina va accedir als desitjos carnals d'aquell soldat sense escrúpols. Es va resignar a perdre l'essència més sagrada del seu ésser, la puresa íntima amb què s'hauria volgut lliurar a l'amor autèntic, a canvi d'una promesa falsa que la feriria per sempre. L'Armand es va aprofitar d'ella, la va violar, i després li va etzibar que el Narcís era un rebel comunista i que hauria de respondre pels seus actes. La Marina, conscient de l'engany, va protestar amb súpliques i plors. L'Armand, agressiu, la va acusar de conspiració i de complicitat amb l'enemic, i la va atemorir amb les possibles

conseqüències d'aquella actitud. La noia, espaordida amb les amenaces, va cuitar cap al carrer. De fons, va sentir com ell, amb una duresa lapidària, li ventava «ja em vindràs a buscar, si saps què et convé!»

Les llàgrimes impregnaven el somriure gèlid que s'havia petrificat al rostre de la Marina. Ella, impertorbable, avançava a pas ferm i mirant endavant. Contenia la ràbia amb el cap ben alt, i no mostrava cap símptoma de feblesa ni d'aflicció. Es mantenia impassible malgrat la duresa d'allò que explicava amb una cruesa esfereïdora. En essència, descabdellava un cúmulo de records i de sentiments que una conversa anodina havia fet aflorar. La pobra Lali, calia admetre-ho, era innocent i mereixia saber com havia acabat la història.

L'excursió va durar poc més de vint minuts. La petita comitiva, amatent a les explicacions de la Marina, circulava expectant a través d'uns caminois que resseguien les vinyes. Finalment, l'anciana es va aturar davant d'una cabana mig derruïda i va picar tres cops a terra amb el bastó. «Aquí, sergent, és on està enterrat l'Armand Ferrer Comas, fill de can Miró, soldat, voluntari de la *División Azul* i mort oficialment a Polònia a causa d'un atac dels russos. El meu futur espòs, al cel sia, també soldat, em va ajudar a enterrar-lo. Ell mateix, tan bon punt en va tenir l'oportunitat, va alterar els registres perquè constés que l'Armand formava part del contingent militar desplaçat a l'Alemanya nazi. Un amic seu va comunicar el decés a la família. I ara, si us plau, deixi'm repetir allò que ja he confessat a la carta. He de remarcar-ho, necessito fer-ho. No vull que hi hagi cap dubte en aquest sentit. Ni legítima defensa, ni ofuscació mental, ni reacció espontània, ni coautoria. Jo, sergent, a títol personal i pel meu compte i risc, amb convicció i premeditació, vaig decidir, planejar, preparar i cometre l'assassinat d'aquell home vil i sàdic. No me'n sento orgullosa, cregui'm, però assumeixo el crim com a propi i demano que aquesta circumstància consti de forma clara i taxativa.

«Com ja sap –va prosseguir la Marina–, perquè així consta a la meua declaració, el vaig citar en aquesta mateixa barraca, bo i fent-li creure que volia passar una estona amb ell. El vaig esperar amagada i, quan se'm va posar d'esquena, el vaig estabornir amb una pedra. No vaig parar de colpejar-lo fins que va quedar completament desfigurat. Sort que després vaig acudir al Jordi, el meu únic i agosarat salvador...».

El sergent es va agenollar per efectuar una primera delimitació i prospecció del terreny. Amb un aixadó rovellat que hi havia a l'interior de la cabana, va començar a excavar el lloc indicat per la Marina. No va haver d'aprofundir gaire per descobrir trossos de roba i restes humanes.

«I bé?», va preguntar la mestressa de casa Terrades. El sergent es va posar dret i va sospirar. «Ho posaré en coneixement de les autoritats –va exposar–, tal com ens ha demanat, però no s'obrirà cap causa judicial. El presumpte delictes ha prescrit, i vostè ja ratlla els noranta-cinc anys. En tot cas, sàpiga que l'admiro. Amb la dramàtica experiència que ens ha explicat i aquesta dolorosa confessió, ha demostrat un valor extraordinari i una enteresa excepcional. Només li vull formular una sola pregunta, senyora Bragulat: el que ens ha dit és tota la veritat?»

La Marina va arquejar els llavis per esbossar un somriure dèbil. Se la veia més tranquil·la, llavors, però també més cansada i abaltida. «Sí», va mentir ella, amb aplom i convençuda del que feia. «Com dirien en una pel·lícula de judicis, aquesta és la veritat, tota la veritat i res més que la veritat». Al capdavall, no calia que ningú –apart d'ella, és clar– sabés fins a quin punt el Jordi, que en pau descansés, l'havia salvada de l'eterna foscor. Ell, el seu heroi, el soldat bo, el cavaller coratjós que l'havia rescatada de la fúria que l'abrandava, va ser el millor pare que podien tenir els seus fills, inclòs l'Ignasi, el gran, tot i saber –«estimat i benaurat Jordi!»– que ell no l'havia engendrat.

.....